

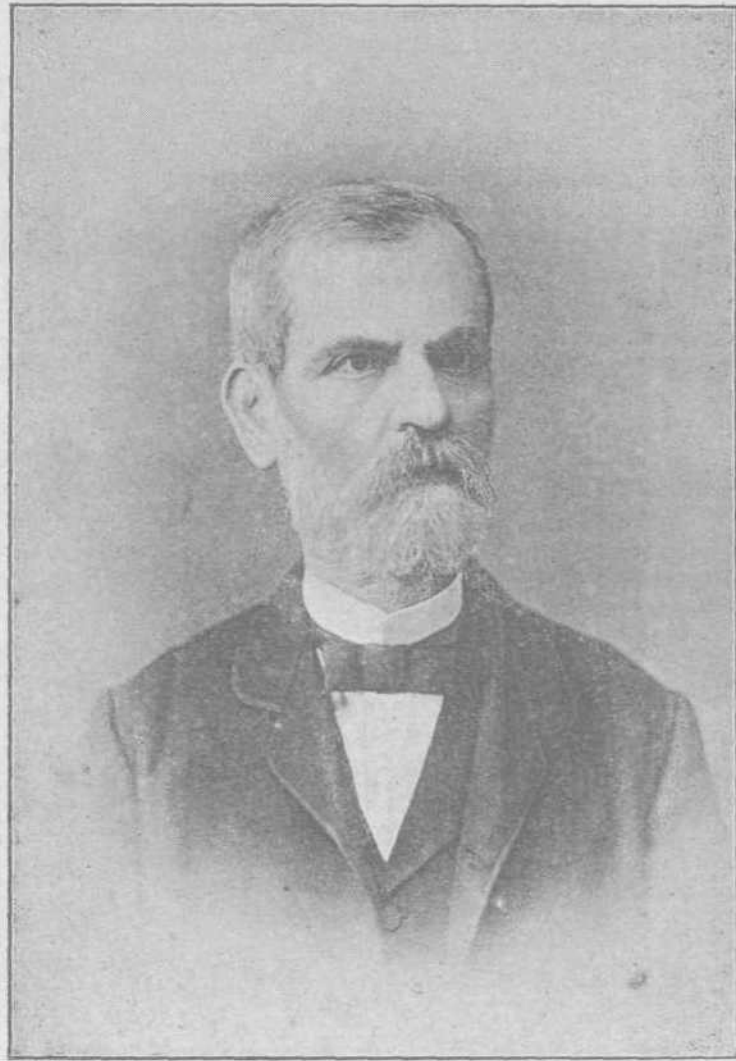

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΑΘΗΝΑΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΑΘΗΝΑΙ 21 ΙΟΥΛΙΟΥ 1896

37

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

ΙΑΚΩΒΟΣ ΠΟΛΥΔΑΣ

(17^α σελ. 293)

ΠΕΡΙΚΛΗΣ ΤΣΙΡΙΓΩΤΗΣ

Κατά την τελευταίαν καλλιτεχνικήν έκθεσιν του Βερολίνου εξετέθησαν έργα του εν Κείρω Έλληνα ζωγράφου κ. Περικλέους Τσιριγώτη και έκριθσαν λίαν ευμενώς ταύτα. Είμε άλλθως ευχάριστον να φαινόμενον τούτο της εκτιμήσεως των ημετέρων ζωγράφων εις τα μεγάλα καλλιτεχνικά κέντρα της Δύσεως, ένθα μόνον δ' έχων άλλθές τάλαντον δύναται να άνθιξη και να κριθή. Ο Περικλής Τσιριγώτης είνε νέος εικότι. Δέν υπερέρη πρό πολλού τώ τριακιστόν έτος, κατάγεται εκ Κερκύρας και παιδιόθεν άφοσιώθη εις την γραφικήν, υπό διδάσκαλον τόν μακαρίτην Παχύν, όστις έδωκε τά πρώτα μαθήματα εις τούς τιμώντας σήμερα την ελληνικήν τέχνην Γαλλίαν και Μπακαταίμπην. Έτελειοποιήθη εις την καλλιτεχνικήν Σχολήν της Νεαπολεως, ητις εξακολουθει τας παραδόσεις της αρχαίας γραφικής, αίντινες όμως από τινων έτών ήρξαντο και αυτάί υποχωρούσαι εις τά νέα της τέχνης ιδανικά. Εις τά πρώτα έργα του έ Τσιριγώτης δέν διακρίνεται έν όλην τήν δύναμιν, ητις χαρακτηρίζει τόν χρωσστήρα αυτού σήμερα, διακρίνεται όμως η άκρίβεια τών σχεδίων, η μελέτη των λεπτομερειών και έν γενεί η εύσυνείδητος τεχνίτης, η επιδιώκων την άλλθειαν, άλλά τ' η άλλθειαν την μη στερουμένην της ποιήσεως και της χάριτος έν τε ταις σκηνογραφίαις και ταις χρώμασιν. Είνε άναμφισβήτητον ότι η σύγχρονος βίος έν Ευρώπη είνε πολύ πεζός και πολύ άπλός. Τά πάντα είνε μονόχρωμα, άνευ επιδείξεως, στερημένα θελητήρου. Ταύτα δεικνύουσι βεβχίως την πρόσδον, ην έτέλεσεν η κοινωνία, ητις εκανόνισεν τά της οικιακής διασκευής, της άμφίσεως, της διακοσμήσεως, συμφορώντας προς τούς κανόνες της υγιεινής, της οικονομίας και της απλότητος. Ταύτα όμως τά όποια είνε άραστα διά πάντα οικονομολόγον και κοινωνιολόγον, ουδέν παρέχουσι θελητήρον εις την έμπνευσιν του καλλιτέχνη. Διά τούτο οι καλλιτέχνην άρέσκονται να τρέπονται προς τώ παρελθόν, ν' άπεικονίζουσι σκηνάς παρελθουσών εποχών, έτε οι ιππότακι έσπερον τά γραφικά κολόδια και τούς πτυχωτούς μανιούς, και ότι τώ βελούδον, τώ ύλοσηρικόν, τά τρίχαπτα και οι ταινίαι δέν έθεωρούντο κόσμος περιττός διά τόν άνδρα, η να καταφεύγουσιν εις την Άνατολήν, ένθα η νεώτερος πολιτισμός δέν κατόρθωσεν άκόμη να άραιοήσει τόν σωματικόν διάκασμον, ουδέ να άποιώδη όλα εκείνα του βίου τά άντικείμενα, τά κατ' έξοχήν γραφικά από λαούς, είντινες ζούσιν τάς αυτάς φέρροντας φαντακτεράς άμφίσεις, με τάς αρχαίας των παραδόσεις και με τά αυτά ήθη των προπατόρων των. Προς την Άνατολήν έστράφη και η Τσιριγώτης. Τό Κείρον ίσως είνε η μέλλων σημαντική πόλις, η παρέχουσα άρθ-

νώτερα τά γραφικά θελητήρα εις τόν καλλιτέχνην. Η αρχιτεκτονική των Άράβων, η ευπτερος και έλαφρά, με τά μορφούσια τώσα της, με τούς σαρκινικούς στυλίσκους, με τά άραβουργήματά της και με τούς μιναρέδες της, εύρίσκειται εις πλήρη αντίθεσιν προς την άυστηράν, την βρειάν, την σκαϊάν των Αιγυπτίων τέχνην. Άλλ' επί του ίδιου εκείνου έδάφους, ένθα έγειρονται οι ναί και οι πάροι των Φαρών, ύπάρχει και ζή και κινείται φυλή, δικαίωσησα την ποιήσιν και την γραφικότητα και έν τώ βίω, και έν τή άμφίσει, και έν τή αρχιτεκτονική των παλαιών χρόνων. έν αύτῃ δέ εύρίσκει τις γραφικά θέματα εις πών βήμα, διελαύνοντα εις τύπους γυναικίων και άνδρών, εις χροίματα και εις τεμένη, εις κερσινεία, ένθα τυπλοί ποιηται ψάλλον των αρχαίων όπλιτών τάς περιπεταίεζ, εις λουτρώνας, εις ύδατα του Νείλου και εις τά σεράγια πασάδων, εις σκηνάς έρήμων και εις λευκοτέρα άκάτια, φέρροντα προς τάς ποιητικάς όχθας του άθανάτου ποταμού, εις κοιμητήρια, εις άνατολάς και όδους έν τοις έρειπίαις του Λουξορ και των Θηβών και του ζωγράφου η χρωστήρα άγνοεί τί πρώτον να εκλήξη έν του διαπλουμένου περί τών πλούτου και τί πρώτον να θαυμάση. Έν τῃ μαχευτική ταύτη χώρα έγκατεστάθη και εκει μελετά και σπουδάζει η Έλλην καλλιτέχνης, όπως τόσοι άλλοι ζωγράφοι Ευρωπαίοι και Άμερικανοί. Είδον όταν πρό δυο έτών διετρίβον έν Κείρω εικόνας έν τῷ σπουδαστηρίω του. Ήσαν πάσαι σκηνογραφίαι άραβικαί η τύποι έν των ποικίλων φυλών, αίντινες διαβίουσιν έν Κείρω. Ο καλλιτέχνης επί της ώθόνης του μεταδίδει τόν κινούμενον εκείνον κόσμον της Αιγύπτου και τόν μεταδίδει ου μόνον πιστός άλλά κατορθώνει να τόν περιβάλλη διά της ποιήσεως της άρραρεούσης η έν του βίου της φυλής η έν των σελίδων της παλαιάς διαθήκης. Μία έν των εικόνων του τούτων παριστάτω τυφλόν επαίτην άναμένοντα έξωθεν του τεμένουσ την έξοδον των πιστών όπως ψάλη τάς άριστείας τινός των άράβων ήρώων και λάθει ως άμοιόθην τά ύλίγη κέρματα, οίδει τόν χαρακτηρα του περιέργου εκείνου κόσμου, όστις ζῆ υπό τόν λαμπρότερον ήλιον και έν τῃ εύφοροτέρη χώρα της Άφρικής και τόν όποιον νεμίζει άκομη ως λαόν έτοιμον προς μεταναστεύσεις. Ο δερβίτης ουτος φέρει τόν μελανόν μανδύαν του και τώ σαρκίον επί κεραλής η δέ έσφραξίς του προσώπου του έίχει όλην την ευγένειαν ανθρώπου ήμούντος τούς έθλους ήρώων, καταπονημένου δέ έν του βίου στηρίζεται επί άραβουργημένης θύρας ητις φανταται ως να κατασκευάσθη έν τριχάπτων ισπανικόν. Έτερος πίναξ αυτού παριστών τούς τάφους των Καλυφών διακρινομένους υπό τώ φώσ της σελήνης, ένθ μακράν διακρίνεται καρθάναί βάνον προς άγνωστον διεύθυνσιν παρουσιάζει την ήρεμίαν των τάφων, έν εις κοιμώνται επί αίωνων οι Καλυφαί οι κατακτητήσαντες την χώραν εκείνην, έν η

έν έτέρω πίνακι αυτού μεταφέρει τόν υπό τάς σκηνάς βίον της έρήμου και ουτως έν μακρά σειρά εικονών άπεικονίζονται αι σκηναί και οι τύποι της χώρας ταύτης. Ο κ. Τσιριγώτης έμελέτησε την φύσιν και τούς ανθρώπους της Αιγύπτου μετά του άποθανόντος δέ έτέρου Έλληνα ζωγράφου, του Καύλου Προσαλέντη, εις η μόνος, όστις κατέγινεν εις τώ είδος τούτο μετ' ιδιαιτέρου ένδιαφέροντος. Τά έργα των διακρίνει η άκρίβεια του σχεδίου, η γρηπτευτική των σκηνών άναπαράστασις, η έκλογή των θεμάτων των αποδιόδοντων πλειότερον τόν χαρακτήρα του λαού εκείνου και η λαμπρότης των χρωμάτων. Τύπος ιδιαιτών καλλιτεχνικής φιλοπονίας η Τσιριγώτης εργαζεται άδιαλείπτως έν τῷ άνοικτῷ πεδίω και έν τῷ έργαστηρίω του. Πίνακες αυτού άγραζόνται υπό των άγγλων οφτινες κατά μυριάδας κατέχονται έν τῃ θαυμασία ταύτη χώρα τόν χειμώνα, άρ' ης δέ ήρξαντο πώλησις εις τάς ευρωπαικάς εκθέσεις έργα του εύρήμως άναφέρεται τώ όνομά του μεταξύ των διακεκριμένων όλιγων άραβουργών. Μελετών και εργαζόμενος η καλλιτεχνης ουτος οίδει νέαν ισχύν άνα πaskan ήμείραν εις τώ αξιοζήλον τάλαντον αυτού, όπερ θέλει άναδείξει τούτον και τόν καταστήσει τάχιστα ένα των πρώτων παρ' ήμιν καλλιτεχνών. ΘΕΟΔ. ΒΕΛΛΙΑΝΙΤΗΣ.

ΑΧΙΛΛΕΥΣ ΠΑΡΑΣΧΟΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ

Κατ' άνάγνωσμα εις τόν Έ.Λ. Σύλλογον του Μονάχου γγο KARL DIETERICH

Σ. Α. Ο. Μετά χάρας άρχόμεθα δημοσιεύοντες την εκ Μονάχου ευμενώς άποσταλείσαν ήμιν «Ψυχολογικήν μελέτην περί του Άχιλλέως Παράσχου». Η μελέτη αύτη, έργον διακεκριμένου έν Μονάχω καθηγητού, του κ. Karl Dieterich. άναγνωσθήσα υπ' αυτού ελληνιστί, ως άπιστάλη ήμιν, έν τῷ αύτόσο Έλληνικῷ Συλλογῷ, μαρτυρεί έχι μόνον περί της μερρώσεως του γράφοντος, τῆς λεπτής γνώσεως των καθ' ήμας και της ζωηρότητος της κριτικής φαντασίας αυτού, άλλ' άκόμη και περί της δεξιότητος και της εύτολμίας, μεθ' ης μεταχειρίζεται την άπλοελληνικήν γλώσσαν, θεωρών αύτην, ως πάντες οι εύρύτερον σκεπτόμενοι, κατάλληλον όργανον, έχι μόνον προς περιωρισμένην τινά ποιητικήν έξαρσιν, άλλά και προς έξορκσιν ιδεών πάσης τάξεως. Ούτω η βυβαρική πρωτεύουσα, ητις εις προγενεστέροις χρόνους, υπό μουσολήπτους βασιλείς, είχαν άναδειχθή κέντρον άγάπης και θαυμασμού προς

παν τώ ελληνικόν, επί των ήμερών ήμων τείνει να καταστή ίστικα άνθῆς ελληνομαθείας, άππλοαγγλικής πάσης σχολαστικής προλήψεως. Δέν είνε δέ λίαν άσπερον ότι ο κ. Dieterich χειρίζεται ούτω την νεωτέραν ελληνικήν έν χώρα όπου έπιφανής φιλόλογος, ως η Κρουμπάχερ, έχι μόνον βαθείως γνώσκει, άλλά δεικνυει έντις ότι και άπαισίτως γράφει και τά καθαρύοντα και τά δημοτικά. Έν τῃ μελέτη του ελληνιστή του γερμανού, μεταξύ παρατηρήσεων άδιακαλυπτου ορθότητος, εκφέρονται σκέψεις ύποκειμενα εις πολλήν άμφισβήτησιν άλλ' η αξία των ιδεών δέν έγκειται εις τώ αυταπόδεικτον αυτών κατά τώ άποσειδονικήν του, δικην μαθηματικόν αξιωματών, άλλά μάλλον εις την δύναμιν του εξεγειρειν διά της πρωτοτυπίας η της λογικής αυτών ακολουθίας, της αναλυτικής εύσυνειδησίας η της συνθετικής δεινότητος άλλας ιδέας, έστω και καθόλου άντικειμενας. Τούτων χάρισμάτων δέν στερείται η μελέτη του κ. Dieterich, ητις παρχει προς τούς άλλους μετ' ύπόδειγμα κριτικής, από πολλού μιν καθιερωθείσης εις τύν πνευματικόν βίον της Ευρώπης, άλλ' έχι τόσον συνήθος παρ' ήμιν, της κалуμένης ψυχολογικής διά ταύτης τάς προίοντα της διανοίας εξετάζοντα έχι απόλυτως καθ' εκυτά ως δόγμα η άδόκιμα, άλλ' ως μαρτύρια μόνον της ψυχῆς του παραγαχόντος αυτά ανθρώπου. Τέλος η μελέτη αύτη, ένθ μας δεικνυει υπό ποίον πρίσμα άντιλαμβάνονται οι μακράν ήμων βιούντες ζένοι λόγιοι τά καθ' ήμας, κρατύνει έντός ήμων τώ εύάριστον συναίσθημα, τώ ότι τα έργα της νεωτέρας ήμων ποιήσεως και λογοτεχνίας είνε αξία καλλιτέρας τύχης και μεγαλειτέρας προσοχής μέσα εις εύρύτερους και σφωτέρους κυκλους. Η Ευρώπη φρωτινότερον ίσως θα άντελαμβάνετο την κατάρτασιν του ελληνικού πνεύματος από έν ώραϊον ποιήμα η διήγημα η από τά άρθρα του ελληνικού τύπου και τάς διακεινώσεις των ελληνικών κυβερήσεων.

Μετ' άπ' τώ μισοκότιδο της προϊστορικής ιστορίας της Ελλάδος φηλοσηκωνονται τά δυο εκείνα θεώρατα μνημεία, που τά γνωρίζου με άγαπούμε δλοι μας από τά μικρά μας χρόνια και που τά στέλισε η παράδοσις με τώ αγιο όνομα του Όμηρου. Λέγω τά δυο μνημεία, γιατί μ' όλην την βμοιότητα του πνεύματος, των προσώπων, της συνεχίας των γερονότων, δέν έχει μια διαπεραστική διαφορά μεταξύ της Πριάδος και της Όδυσσεας. Εκει όλοένα πόλεμος και πολεμοκρανική, άρματα και παλληκαριά, άίμα και θανατος. Έδώ όμως, τι άλλη άπτοσφαρία; Τι άλλη εικόνα; Σάν ν' άνοιξη κανείς άπ' όπισω από τη σκηνή εκείνη της φρίκης και της άγριότητος μίαν άλλην αιλιαία, και τώ θαυμάσιο μάτι ξεκινεί μπροστά του ένα χαριτωμένο κόσμος από φαντασία, από παρμύ-

θια και μάγια. Σάν άνειροφαντάσματα περνούν οι έντύπως, οι χρυσούφαντες ιστορίες που διηγείται η ταξειδιάρικος Όδυσσεάς. Τι πράξεννα πράγματα που είδε η δυστυχημένος στον άερόπλαστο εκείνο κόσμο, σπρωγμένος από γιαλό σε γιαλό, από νησί σε νησί από την άσπλαχνή του τύχη. Και σαν ξαναβρήκε την πολυλαχαρισμένη του πατρίδα η τυχεριώχτης, με τι έκφρασμό, με τι περιέργεια γρικύσαν τότες οι δικοί του, μάλιστα η Τηλέμαχος η παλληκαριστός, τά διηγήματα του πατέρα! Πόσο θα μέθυσε με τά κατερθώματα των άντρωμένων, με τά θεόσταλα παθήματα των συντρόφων, με τά πρωτακουστα θαύματα του μαγικού κόσμου, και πόσο θα λυπηθήκε που δέν παρευρέθηκε κι' αυτός να δείξη την παλληκαρία του. Άς κάουμε τώρα ένα πύδημα από πάνω άπ' τους αιώνας, άς σούσουμε την σκεδιασμένη εικόνα από την ψυχή μας κι' άς κυττάξου την ίδια χώρα, την ίδια σκηνή καθώς που μας φανταται στην αρχή αυτού του αιώνας. Τι έκφραστική αναλογία μ' όλην τή μεγάλη διαφορά! Και τώρα φοβερός δεκαχρονικός πόλεμος με άλλου. Τρωαδίτες, τά πνεύματα των Έλλήνων τά ιερά, ξαναζωντανεμένα μέσ' τά κερμιά των κλεφτών και των άρματωλών, και πάλιν τους καταπατεί η ρωμαϊκή κληρονομία. Και καθώς η φαντασία των αρχαίων, ενσαρκωμένη στον Όδυσσεα γυροπετούσε με μακρυνά περιγιάλια, έτσι και η νεελληνική μούσα έπηρε το δαρμόκλαδο από τά μαλλιά της, σφούγγισε τώ ματωμένο άκομα πρόσωπο — γιατί έγενε πολιτισμένη — και πήγε στη ζηνητιά, έχι τόν νησί της Καλυφάς, οδτε του Κυκλωπος, παρ' στην Γαλλία και στην Άγγλία, όπου είχαν τώ θρόνο τους άλλοι μαγοι της έποχής, η Μπαίρων και η Ούγκυ. Αυτός ο νέος Όδυσσεάς ήταν η Άλέξανδρος Σούτσος, η περιπλανώμενος, και σαν γύρισε σπίτι, εύρηκε κι' αυτός ένα ποιητικό ψυχοπαίδι, που κάθονταν κυττάζοντας μελαγχολικά στα μακρυνά βουνά με λυπητέρο μάτι, κι' εκαρτέρει κι' εκαρτέρει να άκούση τ' άρματόθροντο τώ κλέφτικο και τόν αντίλαλο από τά τραγούδια τους τά κωμαρωμένα, με όλα ήταν σιωπηλά. Και πάλιν γύρισε στεναζόντας και έρριξε τή ματιά πέρα πέρα στη θάλασσα και στον ουρανό, εκει που ήταν η Ευρώπη, και είδε πως λαμπροκουσε ακίνητο, κερρωτό τώ άστέρι του άγγλικού ποιητοδαίμονος, του Μπαίρων, κι' αυτός ο νέος Τηλέμαχος που ρούφης μαγευμένους τους φωσθόλους του στίχους σαν η αρχαίος τά παραμύθια του πατρός, ήταν η Άχιλλεύς Παράσχος. Μ' αύτην την παραβολή ήθελα να σκεδιάσω τή χρονολογική και την ψυχολογική θέσι του ποιητή μεταξύ των συγγρόνων ποιητών της Ελλάδος. Διότι, όσο γιά τή χρονολογία, παρατηρούμε, πως τόν κειρό εκείνο, που πέθηκε η Σούτσος, άρχιος η μούσα του Παράσχου να κάμη σφερά, δηλ. στα έξήντα πάνω κάτω. Κι'

αύτην την έπιδρασιν καθερσιζούν τρανώτατα τά έπικά του ποιήματα, α' Ο Άλφρέδος και δυο (!) άλλα. Δέν έχουν άκόμη τίποτε ιδιόρρυθμο, προβάλλει παντού η όειλή και η θελή ματιά της μιμνήσεως. Αυτό φανερώνεται κι' από την έξωτερική τους μορφή. Και κεί τι άλλο άκόμα. Μεταβατικός ήταν η καιρός, μεταβατική και η γλώσσα του Παράσχου, εις τά πρώτα του προϊόντα μάλιστα. Η γλώσσα του «Άλφρέδου» είνε άπαράλλαχτη η γλώσσα του «Περιπλανωμένου». Πάρε την μία, χτύπα την άλλη. Με και τά λυρικά του μας δείχνουν τώ μεταβατικό εκείνο στοιχείο εις την γλώσσά τους. Άδιάκοπα βλέπομε τώ καραβι τώ ποιητή μας ν' άργουσαλή μεταξύ της «ήμοσιτικής» και της «καθαρευούσης» σαν τόν Όδυσσεα μεταξύ της Σκύλλας και της Χαρυβάδας. Από τά 170 ποιήματα που περιέχουν οι δυο τόμοι των λυρικών του, 75 είνε γραμμένα στην «καθαρευούση», 90 στην «καθαρευούσα». Σπουδαίον άποτέλεσμα γιά τήν κρίσιν της ποιητικής προκοπής της Ελλάδος. Που να βρούμε τέτοις σάλευμα στα ποιήματα των σημερινών λυρικών, του Μακροα, του Δροσίνη, του Παλαμα, του Κρυστάλλη κτλ.; Σ' όλους αυτους η Παράσχος έδειξε τώ όρόμο που δέν τόν τραβούσε άκόμα η ίδιος, δίχως να παραστρατίσει. Αυτός άντιπροσωπεύει εις τόν εκυτό του τή μάχη με την καθαρύουσα και με τή δημοτική' επάλευε με τές δυο κ' ενίκησε τώ φάντασμα εκείνης, καθώς τόν συνεπήρε η μαχευτική κ' άκαταμάχητη δύναμις της δημοτικής. Ο,τι έσπερε και κατώρθωσε η Παράσχος τώ θέρισαν οι νεώτεροι του διάδοχοι. Τους ξεμπερδέψε από τά όύχτυα της τεχνικότητος των Σούτσων και τους έφερε όπισω στη φυσικότητα του Σλωμου και του Βαλαωρίτη. Είμε η έθνηκή σημασία της χρονολογικής του θέσεως, ότι μέσα οι μίαν έποχή του ξερισμού και του ψευδοευρωπαϊσμού έκαταήρυξε πρώτος την εύλογημένη δόγμα του Έθνησμού! Άπ' αύτην την διπλήν έποψιν, τόν ξερισμόν και τόν έθνησμόν, πρέπει λοιπόν να παρατηρήσουμε τόν Παράσχον, γιά να καταλάβουε την ψυχική του κατάστασιν, όπως καθερσιζεται μέσ' τά ποιήματά του. Η ψυχική του ιδιορρυθμία και τώ πνεύμα του καιρού του ενεργούν άμοιβαίως η μία πάνω στην άλλη. Η μία χωρίς την άλλη δέν καταλαβαίνεται. Τώ πνεύμα της εποχής του προκατόχου του Σούτσου ήταν η ξερισμός. Ήταν η καιρός που η όόξα του Άγγλου ποιητή επέρασε όλην την Ευρώπη, και όταν τά κύματα του ένθουσιασμού γι' αυτόν βροντοκοπούσαν και στου: έρρωμαίνους γιολούς της Ελλάδος. Ο Σούτσος προσπαθήσε να μεταφωτίση τώ πνεύμα της Μπαίρωνικής πνίσσεως στην Ελλάδα. Δέν είνε λόγος ν' άμφιβάλλουμεν γιά τήν άλλθην ένμπνευσιν και την καλή θέληση τού Σούτσος, μπορεί να ήτανε τιμής η θαυμασμός του, άμφιβάλλου όμως, άν η φρίσε του ήταν

επιδοχική για την αίσθησιν εκείνης της «ἀπαισιοδοξίας» (Πασσιμισμοῦ), ἃν εἶχε ὀν μὴν ἐσωτερικὴ συγγένεια μὲ τὸ πνεῦμα τοῦ Μπαίρων, ὥστε νὰ τὸν κάμῃ δημοτικὸν στὴν Ἑλλάδα. Ὁ «Περιπλανώμενος» πάντοτε μὴ κάνει τὴν ἐντύπωσιν μιᾶς ἐξωτερικῆς μιμήσεως. Ἐξω ἀπὸ τοῦτο ὅμως δὲν εἶνε πιθανόν, πῶς τὸ πλῆθος τῶν Ρωμηῶν ἦταν ἀνοχτὸ στὸς καινοῦργους ιδέας τοῦ εὐρωπαϊκοῦ «κοσμοπόνου» (Weltshmerz). Ἐλειψαν, ὅπως μὴ φαίνεται, οἱ ἱστορικὲς προϋποθέσεις, πῶς εἶνε ἀπαραίτητες γιὰ τὸ ριζοβόλημα μιᾶς ξενικῆς ιδέας. Ἄν δὲν ἔχω λάθος, ὁ «Περιπλανώμενος» δὲν ἔγινε ἔργον δημοτικὸν στὴν Ἑλλάδα. Πῶς νὰ ταιριάζῃ καὶ ὄλας μιὰ συγκινητικὴ αἰσθηματολογία κἀν στὴ φουρτουνασμένη θάλασσα τῆς πολιτικῆς, πῶς παρόδερνε τότε τὴ χώρα; Ἐπρεπε νὰ βουλιάζῃ. Ἐτσι καὶ τὸ νέο σπυτὸ τοῦ Σούτσου δὲν ἐρρίζωσε βαθεῖα στὸ νέο χῶμα· τὸ μάργνε πρῶτα ὁ πνευτὸς ἀέρας τῆς ἐποχῆς. Ἡ ποιησὶς τοῦ Σούτσου μοιάζει μὲ τὸν ξένον στὸ δημο-

τικό τραγούδι, πῶς λέγει Ὁ ξένος μίσι' τῆ ξενικῆ σὰν τὸ πούλι γυρίζει, Ἄνθ' ἔσι σὰν τὸ βασιλικὸ, καὶ ὅμως δὲ μωρίζει. Μέσα στὴν ἀτμοσφαιρὰ τούτῃ μεγάλως ὁ Παράσχος, ἐλευρίσε τὸν καπνὸ τοῦ θύματος πῶς σηκώνονταν ἀπ' τὸ βωμὸ τοῦ ξένου θεοῦ, πῶς τοῦ προσεύχονταν ἀκόμα ὁ ἴδιος, μεθυσιμένος ἀπὸ τὴ μυρωδιὰ του, σιγὰ σιγὰ ὅμως σκορπούσε ὁ καπνός, πῶς σκέπασε τὸν ὀρίζοντα καὶ ἀπ' ὀπίσω μισοφάνηκε ἡ προσινάδα καὶ ἡ ἐμμορφία τῶν πατρικῶν βουνῶν μπροστὰ στὸ ἐνθουσιασμένο μάτι τοῦ νέου ποιητῆ. Θυμοῦνταν μὲ λαχτὰ τὰ «περασμένα μεγαλεῖα» τοῦ εἰκοσιέτου, καὶ ὅσο ὀλιγώτερον εὐχάριστος ἡ κατάστασις τῆς πατρίδος, ὅσο συχάθηκε τὴν πνευματικὴν ἐρημιά, τὴν ἐλευσιὴν καὶ ἀπελιπισμένη θέσι τῆς Ἑλλάδος ὕστερ' ἀπὸ τὸν ἐκθροισμὸν τοῦ Ὁθωνος, τόσο σφιχταγκάλιασε στὴν ψυχὴ του τὰ φαντάσματα τῶν πεθαμένων ἀγωνιστῶν, πῶς τοὺς ἐβλεπεν ἕνα ἕνα νὰ τοὺς τρώῃ τὸ μνήμα, καὶ ὅσο πετοῖσε ἡ

φαντασία του τοῖγύρω σ' ἐκεῖνο τὸ δοξασιμένο κειρό, τόσο τὸν πίκραινε καὶ τὸν ἐρόβιζε ἡ ληθηργία τῶν συγχρόνων του, καὶ ὁ πόνος γιὰ τὴν τύχη τῆς πατρίδας καὶ ἡ ἐνθύμησις τῆς ἐπαναστάσεως ἐγέννησε στὴν καρδιὰ του μιὰ μελαγχολικὴ καὶ πικραμένη διάθεσιν, μέσ' στὴν ὁποῖαν τοῦ φανερώθηκε ἡ μορφή τοῦ Μπαίρων, σὰν μιὰ ἄλλη ἀποκάλυψις, καὶ ῥίχθηκε πάνω του νὰ ξεδιψάσῃ μέσα στὰ σλογοισμένα καὶ δαυμονικά του ποιήματα. Τὸν Μπαίρωνισμὸν τὸν εἶχε μέσα του, τὸν ἔθρεψε τὸ αἷμά του, προτοῦ καὶ νὰ μάθῃ τίποτε γιὰ τὸν Μπαίρων. Ἐτσι ὁ Παράσχος ἔγινε ὁ ἀληθινὸς διαλαλητῆς του στὴν Ἑλλάδα. Ἡ εὐαί τότε ξενικὴ μούσα τοῦ Ἀγγλοῦ ζευγαρώθηκε μὲ τὴ μούσα τοῦ Παράσχου. Μέσ' τῆ ραγισμένη καρδιὰ τοῦ Μπαίρων ἐγνώρισεν τὴν ἰδική του καρδιά. Ἡ λύπη γιὰ τὴν καυμένη τὴν πατρίδα, ἡ ἀδιχορορία τῶν πατριωτῶν τὸν ἐσπρωξε στὸν σεβασμὸ τοῦ ποιητῆ τοῦ «Childe Harold».

(Ἀκολουθεῖ).

ΟΙ ΑΔΕΛΦΟΙ

Κύττα ἀμέτροταις λαμπάδες
Καὶ μυρτιαῖς ἔς τὴν ἐκκλῆσιάν,
Γλυκὰ ψάλλουνε οἱ παπάδες
Καὶ ἔς τὴν ἀψατὴ ἀρμονία,
Κύττα νέφη ἀπὸ καπνὸ
Ποῦ σκορπᾶει τὸ θυματό.
Τρέχει ἀμέτροτο τ' ἀσκέρι
Καὶ σκοντάφτει καὶ στρυμόνει,
Μ' ὄρημ σπρώχνει μὲ τὸ χέρι
Καὶ ἔς τὴν ὄψι ἀνάφτει, ἰδ' ὄνει
Μὲ μεγάλῃ ἐπιθυμιά
Γιὰ νὰ ἐμπῇ ἔς τὴν ἐκκλῆσιάν.
Ἐνας νιὸς χειροτονιέται
Γιὰ παπᾶς σὲ μοναστήρι,
Πλοῦτῃ ἀμέτροτα ἀπαρνιέται,
Πλειά τὸ μῖσος δὲν τὸν φθείρει,
Τ' ἀδελφοῦ τὴν ἀτιμὰ
Ἄλυσμόνησε ἡ καρδιά.
Κλειοῦσε πάντα μαῦρα μίσπ
Μέσ' ἔς τὸ στήθος τὸ σκληρὸ του·

Θέλει πλειά νὰ λησμονήσῃ,
Συχωράει τὸν ἀδελφὸ του,
Ἡ ψυχὴ του δὲν ποθεῖ
Παρ' ἀγάπῃ γκαρδιοσκά.
Τρέχουν ὄλοι, ξένοι, φίλοι
Καὶ τὸ χέρι τοῦ φιλοῦνε,
Ἐστὸ φίλῃ σμίγουν τὰ χεῖλῃ
Καὶ σφικτὰ σφικτὰ τὸν κλειοῦνε
Μέσ' ἔς τὰ στήθη τὰ θερμὰ
Μ' ἀπερίγραφτῃ χαρά.
Ἐνας μόνος σὲ μιὰν ἄκρη
Γυρτὸς στέκει λυπημένος
Καὶ κυλᾶ πικρὰ τὸ δάκρυ
Ποῦ θαρρεῖς πῶς εἶνε ξένος,
Ἐστ' ἀδελφοῦ του τὴ γιορτῆ
Αὐτὸς μόνος ἐκεῖ θρηνεῖ.
Ἄλλος πναίνει κι' ἀφ' τὸ χέρι
Τὸν ἀρπάζει, τὸ νε σέρνει,
Ἄλλος λέξι τοῦ προφῆρει
Ποῦ ζωῖ ἔς τὰ στήθη φέρονει,

Ἐστὴν ἀγκάλῃ τὸ νε κλειοῦν,
Τὸν ἀμπόχνοον, τὸν φιλοῦν.
Τὰ δύο ἀδέλφια ἀγκαλιασμένα
Σὰ δυὸ φειδία μαῦρα μοιάζον
Δυνατὰ κουλουριασμένα·
Ὅλοι γύρω ἀναγαλλιάζον·
Δὲ γροικιέται μιὰ μιὰ
Κι' ἀντηχοῦν μύρια φίλιά.
Μὲ χαμόγελο στὸ στόμα
Ὁ καλόγερος κυττάει,
Τ' ἀδελφοῦ σπρώχνει τὸ σῶμα
Ποῦ ἔς τὴ γῆ βαρεῖα βρονταίει,
Ποῦ τὰ χεῖλει ἀνοιγοκλεῖ
Καὶ ἔς τὸ χῶμα σπαρταρεῖ.
Μὲ χαρὰ κινεῖ τὸ χέρι,
Πότε ἀχνίζει, πότε ἀνάφτει,
Κρατεῖ δίστομο μαχαῖρι
Ποῦ ὑψωμένο λάμπει, ἀστράφτει·
Ὁρθὰ σῶματα νεκρὰ
Λές καὶ γλέπει ὄπου περνᾷ.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΜΑΡΤΖΩΚΗΣ

ΙΑΚΩΒΟΣ ΠΟΥΛΛΑΣ

Ἡ γενικὴ συγκίνησις ἣτις κατέλαθε τοὺς φιλολογικοὺς ἡμῶν κύκλους ἐπὶ τῇ εἰδήσει ὅτι ὁ Πολυλάς ἀπέθανεν, ἀποτελεῖ τὸ τιμητικώτερον τεκμήριον τῆς ἀτομικῆς αὐτοῦ βραβύτητος καὶ ἀποδεικνύει συγχρόνως ὅτι κακῶς κρίνουσι τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν ἀντίληψιν, ἐκείνοι οἵτινες ἰσχυρίζονται ὅτι δὲν ὑπάρχουσι καὶ παρ' ἡμῶν οἱ δυνάμει καὶ θέλοντες νὰ ἐκτιμῶσι τὴν ἀληθῆ ἀξίαν, ὅταν αὐτὴν πρᾶγμα τίτλους εὐπροσδέτου καὶ δεικαιολογημένης ὑπεροχῆς. Τὴν δικαίαν ταύτην ἐκτίμησιν ὀφείλουεν ἐν πάσῃ ἐλικρινείᾳ ν' ἀποδώσωμεν εἰς τὴν σύγχρονον γενεάν τῶν ἑλληνικῶν γραμματῶν, ἣν ἀρόθως δυνάμεθα νὰ χαρακτηρίσωμεν ὡς ἀντάξιαν τῆς μνήμης ἀνδρός, ἀφιερῶσαντος ὀλόκληρον αὐτοῦ τὸν βίον εἰς τὴν ἀριστεροῦ ὑπηρεσίαν τῆς ἀληθείας καὶ τῆς ἐπιστήμης.

Ἀσχερῆ καὶ ἐπιπονον ἔργον ἀναλαμβάνει ὁ ἐπιγερῶν νὰ σκιαγραφήσῃ καὶ νὰ μελετήσῃ τὸν βίον τοῦ Ἰακώβου Πολυλά, ὁποῦ ἡ ἐκτακτος τῶ ὄντι αὐτὴ διάνοια παρουσιάζει καθ' ὅλην αὐτῆς τὴν μακρὰν σταδιοδρομίαν τριαύτην παραγωγὴν, ὥστε θὰ ἤδυνάμεθα ἄνευ ὑπερβολῆς νὰ ἰσχυρισθῶμεν ὅτι μόνον δευτέρος Πολυλάς ἤθελεν ἐπαρκεῖσι εἰς εὐστοχον ἀναλυσιν τῆς ποικίλης τοῦ πρώτου ἐργασίας· ἀλλ' ὅτι ἴδιως ἀναβιβάζει τὸν ἄνδρα εἰς ὑπερμετρον ἐκτιμῆσεως ὕψος, εἶνε ὅτι ἀπασαν αὐτοῦ τὴν ἐργασίαν ἰσπερέωσεν ἐπὶ κανονικῆς καὶ συνεχῆς μελέτης καὶ ἀφοσιώσεως εἰς τὰς ἐμπνεύσεσις τῆς ἀρχαιότητος. Ὁ συγγραφεὺς ὁ κριτικὸς καὶ ὁ μεταρραστικὸς ἐξυπηρέτησαν τὰ σπᾶ ἐκείνης δόγματι, ὑπὸ τὸ αὐτὸ πνεῦμα καὶ διὰ τῆς αὐτῆς μεθόδου. Ἀδιάλλακτος πρὸς πᾶσαν συνθηκολόγησιν, ἡ τρισυπόστατος αὐτὴ ἀτομικότης ἐτρέπετο πάντοτε εἰς κλασικὰς καινοτομίας καὶ συναισθηνομένην τρώπον τινὰ τὴν ἐκτακτον αὐτῆς ἰσχύιν δὲν ἀπέβλεπε παρὰ εἰς τὴν ἀνύψωσιν τῆς σημασίας αὐτῆς ἐπὶ τῶν ἀνωμαλωτέρων κορυφῶν πᾶν ὅ,τι παρείχεν ἀνυπερβλήτους δυσκολίας, ἀπέτελλε παρ' αὐτῇ ἀντικείμενον προσοριλοῦς μελέτης καὶ μερίμνης, κατ' ὄρθου δὲ διὰ τῆς ἐκτάκτου αὐτῆς πνευματικῆς ἐντάσεως νὰ καταστήσῃ προσιτὰς θεωρίας καὶ ἀρχὰς, ἐφ' ὧν οὔτε ἐσκήφθησαν ποτὲ οἱ πρό αὐτῆς νὰ σταματήσωσι.

Ἡ βαθεῖα τοῦ Πολυλά κρίσις καὶ ἡ ἰδιορρυθμὸς αὐτοῦ ἀντίληψις ἀπέτελεσαν πνευματικὸν φαινόμενον δυσεξήγητον. Ὅπως ὁ ἀστρονόμος ἐμβαθύνει εἰς τὴν ποιησιν τοῦ οὐρανοῦ διὰ τῆς μαθηματικῆς ἐπιστήμης, οὕτω καὶ ὁ Πολυλάς καταρθώνει νὰ αἰσθάνεται τὴν ποιησιν διὰ τῆς γραμματικῆς. Στερούμενος φαντασίας κρατεῖ ἀλλ' ἀθλαστον διὰ τῆς ἀποστάσεως τῆς καλλιλογίας καὶ ἀντικαθιστᾷ ἐν τοῖς ὑπ' αὐτοῦ γραφομένοις τὸ εὐφράταστον διὰ τῆς τέχνης διακρίνει ὀλόκληρον τὸ ὕψος τῆς ποιήσεως τοῦ Σολωμοῦ μὲ τὴν φαινητὴν προσβολὴν τοῦ νεὸς του καὶ μεταβιβάζει εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ διὰ τῶν

ἐκτάκτων τούτων ἀκτίνων τὰς αὐτὰς ἐντυπώσεις, ἀς ἤδυνάτο νὰ ὑποστῇ ὁ μαλλον ἐμπνευσμένος καλλιτέχνης. Ἡ ἐξοχὸς κριτικὴ μελέτη, ἣν πρέταξεν εἰς τὰ ἀπαντα τοῦ Σολωμοῦ, δύνάται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἕτερον δημιουργημὰ ἀντάξιον τῶν σωζομένων τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν ποιητοῦ, ὁποῦ ἀποτελεῖ σύνολον ἐνοιῶν καὶ ἀντιλήψεων ἐκτάκτου πρωτοτυπίας καὶ γλαφυρότητος καὶ φέρει ἄλλων χαρακτηριστικῶν ἐμπνεύσεως παρὰ μελέτης· δύνάται εὐπροσδέτερον νὰ θεωρηθῇ ὡς ὑπαγούρευσις τῆς καρδίας ἢ ὡς ἀπόρροια διανοητικῆς ἐκτιμῆσεως. Ὁ κριτικὸς ἐν αὐτῇ συνδέεται ἀδιάσπαστως μετὰ τοῦ ποιητοῦ καὶ ἀμφοτέροις παρίσταται θεοπνευστοι. Ἡ φιλοσοφικὴ οὐκεία τοῦ Πολυλά, ἀς βαθεῖα αὐτοῦ γνώσις, ἡ τέχνη τοῦ ἀναγνώσκειν, ἡ ἀναλυτικὴ αὐτοῦ μέθοδος, ἡ ὀρθότης τῆς κρίσεως καὶ τὸ εὐσυνείδητον τῆς ἐκτιμῆσεως συναποτελοῦσι τὴν μεγαλοφυίαν τοῦ Σολωμοῦ καὶ δημιουργεῖται ὡς ἐν χημικῷ ἐργαστηρίῳ διὰ πρωτοφανοῦς συνδυασμοῦ ὄλων ὅμων στοιχείων τῆς ποιήσεως, ὁ κατ' ἀλλήλους ἐρμηνεύει τὸς μεγαλειότερον ποιητοῦ τῆς νεωτέρης Ἑλλάδος. Ἡ ὄλη ὑπεροχὴ τοῦ Πολυλά συνίσταται εἰς τὴν ὀρθότητα τῆς κρίσεως καὶ τὴν θαυμαστὴν αὐτοῦ ἀντίληψιν, ὁ νοῦς αὐτοῦ βλέπει καὶ ἀκούει· γινώσκει κατὰ βάθος τὴν ἀρχαιότητα, ὁποῦ ἐμελέτησε καὶ ἐνόησεν αὐτὴν. Ἐὰν ἦτο μικροκαρτέχνης θὰ ἐκτίζε νέον Παρθενῶνα, ἐμπνεόμενος ἀπὸ τὸν διαβήτην του. Δὲν ἠσθάνετο τὸ ὕψος τῆς ποιήσεως, ἀλλ' ἀντελαμβάνετο αὐτῆς. Ἐγραπεν ἐξ ὀχῶς ὁποῦ ἦτο συγχρόνως κριτικὸς καὶ συγγραφεὺς. Ὁδὲποτε παρέρυετο ὑπὸ τὸ ἐνθουσιασμῶ, ἡ κρίσις παρ' αὐτῷ ἰδημοῦργει καὶ ἰταξινόμει τὰς ιδέας, τὰ ἔργα αὐτοῦ ἡμιλλῶντο ἀένανως πρὸς τὴν τελειότητα τῆς τέχνης τοῦ γράφειν, ὁποῦ ὑπῆρχεν ἐν αὐτῷ πᾶν ὅ,τι ἀπαιτεῖται πρὸς τοῦτο· ὁ γράφας ἦτο ἐξοχὸς ἀρχιτέκτων. Ἐν μόνον ἔλειπεν ἐξ αὐτῶν, τὸ πῦρ. Ἡσθάνετο τις ἐντροφῶν εἰς τὰς ὀρατικὰς σελίδας, ἀς ἔγραπεν ὁ Πολυλάς, ὅτι καὶ ἐλλείπει καὶ δὲν ἤδυνάτο νὰ ἐνοησῇ τί. Ὅπως εἰς τὸ Μουσεῖον Γρεβῆν οἱ ἥρωες αὐτοῦ ἦσαν κήρυνοι, ἀλλ' εἶχον τσοσάτην ἡμιότητα μὲ πραγματικῶς ἀνθρώπους, ὥστε ὁ δεξιώτερος ὀφθαλμὸς περιέπιπτεν εἰς ἀπάτην. Ἐὰν ἡ φύσις εἶχε δωρήσῃ εἰς τὸν Κερκυραῖον κριτικὸν ἕνα μόνον παλμὸν φαντασίας, ὁ Πολυλάς θὰ εἶγε βασιλεύσει ἀπολυταρχικῶς ὑπὸ τὸν φιλολογικὸν ὀρίζοντα τῆς συγχρόνου Ἑλλάδος, ὁποῦ ὑπῆρχεν ἄνευ ἀντιρρήσεως ἡ μεγαλειότερα φιλολογικὴ καὶ φιλοσοφικὴ διάνοια τῶν νεωτέρων χρόνων παρ' ἡμῶν.

Ἡ ἐποχὴ καθ' ἣν ἐζήσεν ὁ Πολυλάς, δὲν ὑπῆρχεν ἀκατάλληλος πρὸς ὀρασιν ὑπερόχου διανοίας. Τὰ ἑλληνικὰ γράμματα ἐκαλλιεργούοντο τῶ ὄντι ἐν Ἐπτανήσῳ πρὸ τῆς Ἑθνικῆς ἀποκαταστάσεως καὶ ἐπελοῦσα ἑθνικὴ ἀποκατάστασις ἐφῆεν αὐτὸν ἄρτιον καὶ ἀκαίον πρὸς ὀρασιν καὶ αὐτὴ δὲν διέφθειρε τὸ παράπαν τὰς νομίμους προσδοκίας τῶν συμπολιτῶν αὐτοῦ.

Ἡ ἐπιλοῦσα ἑθνικὴ ἀποκατάστασις εὐρεν αὐτὸν ἄρτιον καὶ ἀκαίον πρὸς ὀρασιν καὶ αὐτὴ δὲν διέφθειρε τὸ παράπαν τὰς νομίμους προσδοκίας τῶν συμπολιτῶν αὐτοῦ.

μὲ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἐθνικῶν ιδεῶν· τούναντιον, παρηκλούθει μετ' ἐνθουσιασμοῦ τὰς προσπάθειας τῶν συγχρόνων φιλολόγων, οἵτινες ἰθεωροῦντο δικαίως ὡς οἱ ἀπόστολοι τῆς μεγάλης ἐθνικῆς ιδέας. Ἡ ἰδέα τῆς ἐνώσεως μετὰ τῆς μητρὸς Ἑλλάδος εἶχεν ἀνδρωθῇ καὶ ἡ ἐπανησιακὴ κοινωνία, ἐκτός εὐαρίθμων ἐξαιρέσεων, ἠτένιζε πρὸς τὸν ἑθνικὸν ὀρίζοντα μετὰ πόθου ἀκαταβλήτου. Εἰς τὴν πραγματικῶσιν τῆς ιδέας ταύτης ὁ Πολυλάς ἐπρωτοστάτησε καὶ ἐργάσθη ὡς δημοσιολόγος καὶ ὡς φιλόσοφος, ἀπέτελεσε τὸ πολυτιμώτερον κῶσμα τῶν ριζοσπαστικῶν συλλόγων τῆς Κερκύρας. Ἄλλ' οἱ πολιτικὴ πρῶσπασι δὲν κατώρθωσαν ν' ἀποσπᾶσιν αὐτὸν ἀπὸ τῆς προσηλοῦς τοῦ μελέτης καὶ ἡ ἐνδελχία αὐτοῦ μέρμην ὅπως καταστήσῃ προσιτὰς εἰς τὸ ἔθνος τὰς φιλολογικὰς αὐτοῦ θεωρίας, ὁπέβαλλεν αὐτῷ διαρκῆ πρὸς τὴν ἐργασίαν καὶ τὴν παραγωγήν τῶν ζήλων. Κατεγίνετο οὕτω ἐπιμόνος καὶ ἰδημοσίευσεν ἐκ διαλειμμάτων μεταφράσεις καὶ μελέτας φιλολογικὰς, ἐν αἷς διαλάμπει ἡ ἰδιορρυθμὸς αὐτοῦ εὐφυΐα καὶ διὰ τῶν ὁποῖων προστίθεται ἀνεκτίμητος γλωσσικὸς πλοῦτος εἰς τὴν ἡμετέραν φιλολογίαν. Οἱ μεταγενέστεροι ἐν παρ' ἡμῶν φιλόλογοι θέλουσιν εὐρεῖ ἐν τῇ μεταφράσει τοῦ Ἀμελέτου καὶ τῆς Τρικυμίας τοῦ Σαίξπηρ πολυτιμον τῶ ὄντι ἰδαρος μελέτης καὶ φιλολογικῆς ἀπλοσύσεως. Ἐκείνος ὅμως τὸ ὅποῦ ἀνεβίβασεν ἐξ ὀχῶς εἰς τὴν ἐκτίμησιν τοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου, τὸν Πολυλάν ὑπῆρχαν αἱ διαρκεῖς καὶ γόνιμοι αὐτοῦ κριτικαὶ καὶ αἰσθητικαὶ μελέται, ὁποῦ ἐν αὐταῖς ἀνέπτυξε θαυμαστὴν καὶ πρωτοφανῆ φιλοσοφικὴν δυνάμιν καὶ πρωτοτυπίαν. Ὑπῆρχεν ὁ κατ' ἐξοχὴν πολυμαθὴς καὶ σοβαρὸς Ἑλληὴν φιλόσοφος καὶ κριτικὸς τῆς ἐποχῆς του, ὀλίγους μὲν ἰσως ἔχων πρὸ αὐτοῦ ἰσδυνάμους, οὐδένα δὲ μετ' αὐτὸν ἀνώτερον. Συνουάζον τὰ ἀπέρητα δόγματα τῆς κλασικῆς Ἑλλάδος μετὰ τῶν ὑπαγορευσοῦν τῆς νεωτέρης ἐπιστήμης καὶ ἀντεπεξεργασμένοι ἐκάστοτε καὶ πάντοτε ἐν ὄντι, πρὸς πᾶν ὅ,τι παρήγετο ἀκαίρον κατὰ τὴν κρίσιν αὐτοῦ καὶ ἀφῆρεν ὑπὸ τὸν ὀρίζοντα τῶν γραμμάτων, ἀπέτέλεσαν ἑστίαν πνευματικῆς ὑπεροχῆς, πρὸς ἣν ἠτένιζον μετὰ θαυμασμοῦ οἱ εὐτυχήσαντες νὰ ποτισθῶσιν εἰς τὰ νάματα τῆς ἀληθείας παιδείας καὶ ἣτις ἀπέτελεσε τὸ φῶστηρον τῆς τολμηρᾶς ἀμαθείας. Ἐδημοῦργησεν ἐποχὴν πνευματικῆς δράσεως καὶ προεκάλεσεν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς εὐγενοῦς ἀμίλλης ἀνδρας, οἵσι ἦσαν ὁ Ζημπελῆς, ὁ Βράβλιας καὶ ἡ λοιπὴ χορεία τῶν τότε κορυφαίων τῆς ἑλληνικῆς παιδείας ἐν Ἐπτανήσῳ. Τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκτοσε ἐγνώσθη εἰς πᾶσαν ἑλληνικὴν γωνίαν καὶ ὁ ἀπλοῦς βιβλιοθηκάριος τῆς Κερκύρας δικαίως ἐξετεμήθη, ἐθαυμάσθη καὶ ἠγαπήθη. Ἡ ἐπιλοῦσα ἑθνικὴ ἀποκατάστασις εὐρεν αὐτὸν ἄρτιον καὶ ἀκαίον πρὸς ὀρασιν καὶ αὐτὴ δὲν διέφθειρε τὸ παράπαν τὰς νομίμους προσδοκίας τῶν συμπολιτῶν αὐτοῦ.

Από της χρονικής αυτής περιόδου αρχεται το όντι το πραγματικόν στάδιον του Πολυλά και φιλόσοφος κριτικός κατέρχεται εις το στάδιον της πολιτικής διαπάλης. Η φιλολογική αυτού εργασία βραίνει τούτουν παράλληλος με την πολιτικήν. Η αυτή εξοχός, μεγάλη και θαυμαστή προσωπικότης, ήτις έδρασε τσοσούτον επίτευχός υπό το έλαρον στερέωμα των γραμμάτων, καλείται να διαπρέψη και υπό τον νεφελώδη ουρανόν της πολιτικής. Ο Πολυλάς αναπτύσσει ως πολιτικός: — ά αυτός άρετάς, δι' ών διακρίθη ως φιλόσοφος και κριτικός. Ίάν κατώρθωσεν άνευ φαντασίας να γίνη ποιητής, επέτυχεν ως εμπειθίστατος πολιτικός να γίνη ιδεολόγος. Ως συγγραφεύς ανήχη δια της κρισεως μόνον εις ανυπέρολητον ύψος, ως πολιτικός εδημιούργησε δια της αναπτύξεως ιδεών, κοινωνικήν επανάστασιν. Κατετρόπως τούς αντιπάλους αυτού, ιδεώσμων των συμπολιτών του, έπέβαλεν εις αυτούς την γνώμην του, ήγένετο δικτάτωρ επί όλόκληρον δωδεκαετησίαν, και τούτο χωρίς να παρεκλίνη ούτε κατά κεραιάν της ευθείας, ήν έχάραξεν ως ύπογραμμόν της πολιτικής αυτού. Κηρυχθείς άσπονδος ήχθρός της συναλλαγής δεν ιδιόωρισεν εις όμοιας θέσιν ούτε τον πενόμενον άδελφόν του και συντέλεσε εις τον θρίαμβόν του Τρικουπικού κόμματος άπισυρή καθ' ήν στιγμήν τούτου ήθριαμβεύει, διότι επέμνε να συνδύαση τας άπαιτήσεις της δράσης πολιτικής μετά των ύπαγορευσών της ιδεολογίας. Έλθών εις την εξουσίαν ως Καταλίνας, κατά την άδικον και εμπαιθή των αντιθέτων αυτού έκφρασιν, άπισυρή ως Κάτων. Ο πανσχυρός και έπίφοβος άρχηγός του ήθνικου κόμματος έν Κερκύρα, άπέβη το άντικείμενον του κοινού σεβασμού, άμέσως ως έπαυσε πολιτεύμενος, τζ δι πολιτικά άρθρα του «Κωδωνος» και του «Ρήγα του Φεραίου» άνεγινώσκοντο μάλλον ως κλασικά διάγραμμα πολιτικής επιστήμης παρά ως ιδέαι έκπροσωπούσαι μέλλουσας πολιτικήν δράσιν. Ο Πολυλάς έλθών αντιπρόσωπος της έπαρχίας αυτού έν Αθήνας, επέσπασε τον δικαίον έπαινον των συγχρόνων πολιτικών, αλλά δεν ήδυνήθη να συνεργασθή μετ' αυτών, διότι δεν ήθέλησε να διαφραγή. Υποδειγματικός ύπουργός ούδέποτε έκλήθη να τιμήση ύπουργείον, διότι ή χαρακτήρ του ήτο άσυμβίβαστος με τας άπαιτήσεις της νεωτέρας πολιτικής. Άλλ' έν ώς βουλευτής διεκρίθη μόνον ρητορεύων και νομοθετών, ως φιλολόγος διεπρέψε κατά την αυτήν εποχήν, μεταφράσας εις δημοτικην γλώσσαν την Πλάδα και την Ούδουσιαν.

Αι άπαιτούμεναι ειδικάί γνώσεις προς επιστημονικήν έπίκρισιν τσοσούτον σπουδαίου έργου δεν με έπιτρέπουσιν άτυχώς να έκτείνω αυτάς πέραν των ήρών της κινήσεως άντιλήψεως, προνώ όμως άδιστακτως ότι υπό την έποψιν της γλώσσας αυτή δεν άνταπεκρίθη εις τας προσδοκίας του φιλολογικού κόσμου, και συντέλεσε μάλλον εις την εξασθένισιν της πεποιθήσεως, ότι ή δημοτική είνε προωρισμένη να έρμηνεύση

τας ύψηλάς ιδέας του έλληνικού λαού, παρά εις έπίφωσιν και έδρασίωσιν αυτής. Ο γλωσσολόγος φιλόσοφος δεν κατώρθωσεν ένεκα της έλλειψεως φανταστικής δυνάμεως να καλλιτεχνήσει έπαρκώς την φράσιν και έν ώ ήρήμισσε μετ' ευστοχίας πάντας τούς κανόνες της γραμματικής και της ραψώδικης, δεν ήδυνήθη να κατεργασθή γλώσσαν άνάλογον του ύψους της Ομηρικής απλότητος. Έκτός τούτου μεταχειρίσθη λέξεις αθαίρετους και ένόμισεν ότι άποκόπτων τζ άραιότερα άνθη εκ των διαφρών έλλην. διαλέκτων ήδύνατο να άποτελέση την άπαραίτητον εις άνάπλασιν μιζ; γλώσσας μάζαν. Η σχετική όμως αυτή άποτυχία δεν μειού το παραπάν την φιλολογικήν άξίωσιν έργου, όπερ βεβαίως θα άποτελέσει την άφρονωτέραν πηγήν, εξ ής θ' άντλήση ή μέλλουσα γενιά τας άπαραιτήτους προς διακρίθωσιν της ήθνικής ήμών γλώσσας θεωρίας, συντελεί δε μάλλον εις κραταίωσιν της γνώμης, ότι ή πολυσχιδής ιδιοσυκία του Έλληνος κριτικού, και ότε άκόμη δεν ένέπνευε άνθουσιαιμόν και συκιννησιν ήγύνασε να έλική τον θαυμασμόν και το ένδιαφέρον.

Από της παντελούς αυτού άποχωρήσεως εκ της πολιτικής παλαιστρας, ο Πολυλάς ούδέποτε άπέκμασε μελετών και συγγραφών. Ίδιως έπιεράθη να δώση μορφήν διηγηματικήν εις τας γλωσσολογικά και φιλοσοφικά αυτού κομψοτεχνήματα και εδημοσίωσεν μερικά διηγηματά, έν εις διεπρέπε μόν ή κρισις και ή λογική, άλλ' έμειονέικει ή γενεσιουργός ευφυΐα ήσαν ταύτα έντεχνον μάλλον συνδυασμζ φράσεων φιλοσοφικών και λέξεων εκτελιών, παρά άρτια δημοσιογρήματα παρατηρητική; δυνάμεις και φαντασίας. Προς άνάγκωσιν αυτών άπαιτείται νοός και μόνον νοός, ή καρδιά είνε περιττή, έλλείπει ή γλυκύτης και ύπερτερεί μόνον ή βραχεία σφραγίς έπιτετηθεμένου ύψους, έμπνευμένου εκ της ψυχράς μελέτης των κανόνων του γράφειν. Απτικιστος ήγνεγραφία, άνευ χωματισμών, όρασις, άνευ ζωής, ή γέλωσ και τζ άάκρια της έξόχου ύποκρίσεως. Άλλ' οικόδηποτε και άν μονιμοποιηθή ή υπόληψις του Κερκυραίου φιλοσόφου, όπεισίοδηποτε και άν έπικρατήσσει περί αυτού ιδέαι και γνώμαι, ούδεις βεβαίως θέλει τολμήσει ν' άμφισβητήση εις αυτών τας πρωτείας επί του εδάφους της αριστοκρατίας του πνεύματος και του χαρακτήρου. Αύστηρός κατά τζ ήθη, άκατάβλητος εις τας πεποιθήσεις αυτού, έντιμις και άξιοπρεπής ως πολιτικός, μετριώρων ως συγγραφεύς, άπέβη ούτος άτομικότης άνταξία των κλασικών χρόνων, ίκανή να άποτελέση και μετά θάνατον σημείον άρετηρικής πάσης ευγενούς και πατριωτικής δράσεως. Έσγαν ήχθρούς, διότι έπεδλήθη διά της ύπερχείας αυτού, δεν κατλείπει πολλούς φίλους διότι ή ιδιότροπος αυτού χαρακτήρ ήγνόει τας άπατηλάς έπιτηθεύσεις της κερδοσκοπικής θεωρίας, ύπελήπτετο τού; φίλους αυτού, άλλζ δεν τούς ευηργέτει, και διετύπωνε φανερά τας ένδομυχούς αυτού σκέψεις,

άσφαλέστατον τούτο μίσον εις δημοιογρησιν άτομικών άντιπαθειών.

Αριστοκρατίας εκ καταγωγής και πεποιθήσεως ήχη υπό πολιτικών ύπολογισμών δυνατά να παραβλήθη με άρχαίον Όλυμπιονίκην, όστις θεωρείτο ως ύπερσοφικόν τι έν, άνώτερον παντός έτέρου ήντη. Κάλλιστα δε συνισθωνόμενοι οι προπάτορες ήμών τον σκοπόν και την σημασίαν του θεσμού τούτου, και ζηλοτύπως αυτού άντεγόμενοι, περιώρισαν αυτον έντός στενών ήθνικών όρίων, μη έπιτρέποντες εις τούς άγώνας συμμετοχήν εις ούένα ζήνον, ή δούλον. Όταν ο Περδικκας βασιλεύς της Μακεδονίας, ήθέλησε να λάβη μέρος εις τούς Όλυμπιακούς άγώνας, μόλις τζ κατώρθωσεν, άρζυ άπέδειξεν ότι κατήγετο εκ των Τημενιδών του Αργους και εις αυτους δε μετέπειτα τούς Ρωμαίους δεν έπιτρέπεται να λάθωσι μέρος εις τούς άγώνας τούτους, ειμή άρζυ άπέκρινε τας δικαιώματα του πολίτου Έλληνος.

Και ότε δε προέδριος του χρόνου ή γυμναστική ύπερόβασε το μέτρον και μονομερέστερον εις την ανάπτυσιν του σώματος έπιερώσα, ήρχισε ν' άμβλίη πως την διάνοιαν και να έντραγήνη τον χαρακτήρα, έσπουσαν παράκτα οι έν πάσι θαυμαστοί ένέκνοι λάτρεις του μέτρον και της άρμονίας, να συγγράσωσι τούς γυμναστικούς άγώνας. Όταν και έν Όλυμπιακή πανηγυρι άνέγνω κατά πρώτον ή πατήρ της ιστορίας τας μύσας του, άς μεταζύ των άπειροπλήθων θεωρών, ένδοκαρος ήκουε ή νερός τότε Θεουκόιδης. Οι Όλυμπιακοί άγώνας έδωκαν άφορηήν εις τας έπινίκια του Πινδαρου του μεγίστου λυρικού ποιητού. Η θέα της έν τούς γυμναστικούς άγώνας άσκουμένης νεολαίας έξήρει εις άνόριστον βαθμόν ήθνικής τελειότητος την γλυπτικήν. έμμεσαι δε και τας λοιπάς ήθη της ποιήσεως και τέχνης. Η δια της γυμναστικής διαπλάσις και έπίφωσιν ού μόνον του σώματος αλλά και του πνεύματος κατέστησεν αυτους ίκανούς να προδώσωσιν εις πάν είδος τέχνης, και ν' άνοιξωσι νέα σταδία πνευματικής ενεργείας εις τον κόσμον, ή δε πνευματική αυτών αυτή κληρονομία συντελεί μέχρι σήμερα εις την πρόδον και ανάπτυσιν του άνθρώπινου γένους.

Η πατρογονική λοιπόν αυτή κληρονομία, ης ένεκα και άνελπίστως ήδυνήθημεν να τελείωμεν εύπροσώπως ύπωςούν την πρώτην νέαν ολυμπιάδα μας, είνε ή κολλημόδηρα του Σιλωαμ, εις ήν βαπτίζόμενοι δυνάμεθα ού μόνον να αναγεννηθώμεν, αλλά τας πάντα να έλπίσωμεν και να καταρθώσωμεν. Και διατί όχι, άρζυ από της ήθνικής ήμών άνεξαρτησίας είνε το πρώτον σπουδαίον έργον ήμών, όπερ, εάν σωρρονώσωμεν τέλος, δυνατά να καταστή ή άρετηρία της πραγματοποιήσεως και αυτών των ιερωτάτων ήμών πόθων και έλπίδων ;

Άλλά τί ποιητέον, όπως άρχισας άπαξ ύποσώδηποτε, στερεωθή μόνιμως και καθιερωθή εσοει και άπεδειχθή άξίος των έλπίδων ήμών και πόθων, ή ήθνικός ούτος θεσμός, ή πάγκαλλος αυτή και ήθεωτήριος κληρονομία ;

A. I. ΜΑΝΟΥΣΣΩ

ΟΙ ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ

Οι πρό τινος τελεσθέντες έν τώ Σταδίω Όλυμπιακοί άγώνας, επέτυχον παρ' έλλήδα περισσότερο, παρ' όσον έκαστος ήμών περιέμενε, προωινώκεται δι' ήμιν ευελπι μάλλον έπειδή δι τζ άγαθά αυτών άποτελέσματα είνε πολλά και ποικίλα, νομίζω άναγκαίον να δημοσιεύση έκαστος ήμών ό,τι νομίζει συντελεστικόν ύπερ της είας το μέλλον έπιτυχίας αυτών. Έπειδή δε έν της επ' αυτών μικράς μελέτης μου κατέληξα εις το συμπέρασμα ότι εις τον έκπατρισμόν των Όλυμπιακών άγώνων ύπέρχουσαν άνυπέρολητα προσκόμματα, ένεκα των όποιων ή έν Έλλάδι οικιακή έκτέλεσις αυτών έξεσφαλίζεται, σπειδω να δημοσιεύσω τας όλίγας τούτας γραμμάς, μετά τινων σχετικών επ' αυτών σκέψων, εξ ών αι πλείσται εδημοσιεύθησαν ήδη κατ' αυτάς, άλλ' ένόμισα καλόν να τας επαναλάβω ένταύθα.

Α'.

Αμα οι πρόγονοι ήμών κενερόησαν την δύναμιν της γυμναστικής, και ότι δι' αυτής δυναται, ίκανή ζώμης, να διαπλάσωσι τζ σώμα κατά τζ δοκούν και έσπουσαν να ήρύσωσι τούς Όλυμπιακούς άγώνας περιβαλόντες αυτους δι' όλην της αίγλης και του ήθνικου μεγαλείου και δια πικρός ό,τι ήδύνατο να κρατήνη, ή να έξελθώση αυτους ήθικός, σεμνίντες ότι ύγιής νοός δεν δυναται τζ ύπάρξη, ειμή έν σώματι ύγιει, ευρύθυμω και έξησκημένω δεόντως και άρμυνικώς, και ότι δια τσοσούτων πολιτών δυναται να έκτελέσωσι και διαπραξώσι τας πάντα.

Και άλλήως έν όλιγίστω χρόνω, ή δοξάς έκείνη των Αθηναίων και Σπαρτιατών, έξετέλεσε τσοσούτα θεύματα, όστε ήθεωρήθησαν πολλάκις μύθοι και μόνον αι άλλεπάλληλα άνακαλύψεις της άρχαιολογίας και ιστορίας κατώρθωσαν να άποδώσωσιν εις αυτά πλήρες τζ ιστορικών κύρος. Μετ' ού πολυ οι Όλυμπιακοί άγώνας ήγένοντο θεσμός του κράτους, περιβλήθέντες τσοσού-

της θερηκευτικής και πολιτικής ιερότητος και έπισημότητος, όστε ούδεν των έν ταις σημεριναις πολιτείαις υπερχόντων προσώπων, δυνατά να παραβλήθη με άρχαίον Όλυμπιονίκην, όστις θεωρείτο ως ύπερσοφικόν τι έν, άνώτερον παντός έτέρου ήντη. Κάλλιστα δε συνισθωνόμενοι οι προπάτορες ήμών τον σκοπόν και την σημασίαν του θεσμού τούτου, και ζηλοτύπως αυτού άντεγόμενοι, περιώρισαν αυτον έντός στενών ήθνικών όρίων, μη έπιτρέποντες εις τούς άγώνας συμμετοχήν εις ούένα ζήνον, ή δούλον. Όταν ο Περδικκας βασιλεύς της Μακεδονίας, ήθέλησε να λάβη μέρος εις τούς Όλυμπιακούς άγώνας, μόλις τζ κατώρθωσεν, άρζυ άπέδειξεν ότι κατήγετο εκ των Τημενιδών του Αργους και εις αυτους δε μετέπειτα τούς Ρωμαίους δεν έπιτρέπεται να λάθωσι μέρος εις τούς άγώνας τούτους, ειμή άρζυ άπέκρινε τας δικαιώματα του πολίτου Έλληνος.

Και ότε δε προέδριος του χρόνου ή γυμναστική ύπερόβασε το μέτρον και μονομερέστερον εις την ανάπτυσιν του σώματος έπιερώσα, ήρχισε ν' άμβλίη πως την διάνοιαν και να έντραγήνη τον χαρακτήρα, έσπουσαν παράκτα οι έν πάσι θαυμαστοί ένέκνοι λάτρεις του μέτρον και της άρμονίας, να συγγράσωσι τούς γυμναστικούς άγώνας. Όταν και έν Όλυμπιακή πανηγυρι άνέγνω κατά πρώτον ή πατήρ της ιστορίας τας μύσας του, άς μεταζύ των άπειροπλήθων θεωρών, ένδοκαρος ήκουε ή νερός τότε Θεουκόιδης. Οι Όλυμπιακοί άγώνας έδωκαν άφορηήν εις τας έπινίκια του Πινδαρου του μεγίστου λυρικού ποιητού. Η θέα της έν τούς γυμναστικούς άγώνας άσκουμένης νεολαίας έξήρει εις άνόριστον βαθμόν ήθνικής τελειότητος την γλυπτικήν. έμμεσαι δε και τας λοιπάς ήθη της ποιήσεως και τέχνης. Η δια της γυμναστικής διαπλάσις και έπίφωσιν ού μόνον του σώματος αλλά και του πνεύματος κατέστησεν αυτους ίκανούς να προδώσωσιν εις πάν είδος τέχνης, και ν' άνοιξωσι νέα σταδία πνευματικής ενεργείας εις τον κόσμον, ή δε πνευματική αυτών αυτή κληρονομία συντελεί μέχρι σήμερα εις την πρόδον και ανάπτυσιν του άνθρώπινου γένους.

Η πατρογονική λοιπόν αυτή κληρονομία, ης ένεκα και άνελπίστως ήδυνήθημεν να τελείωμεν εύπροσώπως ύπωςούν την πρώτην νέαν ολυμπιάδα μας, είνε ή κολλημόδηρα του Σιλωαμ, εις ήν βαπτίζόμενοι δυνάμεθα ού μόνον να αναγεννηθώμεν, αλλά τας πάντα να έλπίσωμεν και να καταρθώσωμεν. Και διατί όχι, άρζυ από της ήθνικής ήμών άνεξαρτησίας είνε το πρώτον σπουδαίον έργον ήμών, όπερ, εάν σωρρονώσωμεν τέλος, δυνατά να καταστή ή άρετηρία της πραγματοποιήσεως και αυτών των ιερωτάτων ήμών πόθων και έλπίδων ;

Άλλά τί ποιητέον, όπως άρχισας άπαξ ύποσώδηποτε, στερεωθή μόνιμως και καθιερωθή εσοει και άπεδειχθή άξίος των έλπίδων ήμών και πόθων, ή ήθνικός ούτος θεσμός, ή πάγκαλλος αυτή και ήθεωτήριος κληρονομία ;

Η ούδεν ή τζ πάντα.

Εάν κατανοήσωμεν την ύψιστην σημασίαν των ολυμπιακών άγώνων, δεν έχομεν άνάγκην ύπενός, εάν όμως όχι, έχομεν άνάγκην των πάντων. Ευτυχώς με όσα τσοσάκις έλέχθησαν καθ' ήμών, αυτοί οι άγώνας, εκτός πολλών άλλων άπέδειξαν ότι είμθα γνήσιαι άπόγοναι των προγόνων μας, και ότι ή κληρονομία του θεσμού τούτου διατηρείται έν τώ αίματι, ούτως είπειν, ήμών άρτια και άκεραία. άρζυ άβυθς άμα δεθίσις άφορητής, εύρεν ήμόθυμεν και ένθουσιώδη άποδοχήν έν όλω τώ έθνει, από του μικροτέρου χειρώνακτος, μέχρι του άνωτάτου άρχοντος, μεταζύ μικρών και μεγάλων, πτωχών ή πλουσίων, ιδιωτών, στρατού, κλήρου, λογίων κλ. Εάν δε τινες το πρώτον έδειλάσασαν και ήβηθησαν να άποσύρουν το πρήγμα, τούτο προήλθεν άκριβώς εκ του ότι κατανοούντες το μέγεθος του άγώνος, και μη βλέποντες το ύπό την σποδόν ύπερώσικον πυρ, έροδούντο άποτυχίαν. Το ήρόν λοιπόν τούτο πυρ, το έπί τσοσούτους αίώνας διασωθέν άσβεστον, είνε ιερά παρακαταθήκη, την όποιαν όρείλωμεν να τηρήσωμεν άκεραία και αναπαλλοτρίωτον, ως κόρην όφθαλμού και μόνον δι τζ να έπιτρέπωμεν εις ζήνον να κάμωσι λόγον περί του έκπατρισμού των ολυμπιακών άγώνων, είνε υβρις δι' ήμας και άντικρος ιεροσυλία. Οι άναμνησόμενοι εις αυτούς ζήνοι, είνε οι άμνητοι εις τας έλευσίναις μυστήρια, οι άκατήχηται του χριστιανισμού. Οσάκις έπιθουόσιν, άς έρχονται έν τούτοις, άς λαμβάνωσι μέρος εις αυτους, θα είνε άνεπαρκής ή μάλλον ήθεωρηθείς άνεπαρκής, οι περίε και οι πρό του Σταδίου θεαταί την 28 Μαρτίου και την τελευταίαν ήμέραν μετά των έν τώ Σταδίω, θα ύπερβαινον τούς έκαιοντασιγύλιους και όμως έλάχιστοι ήλθον εκ τς των έπαρχιών, της Ανατολής και της Ευρώπης. Όταν λοιπόν έστράσωμεν την προσήχη Όλυμπιάδα έπιτυχώς, και προσκαλέσωμεν δεόντως και έγκαιρώς τον κόσμον, τζ Σταδίον θα είνε άνεπαρκέστατον και πρέπει να μεγαλώση ως έξής : Πίερις δυνατά να ύψωθη και να σχηματισθή τρίτη ζώνη ή όποια να άντικαθιστά τας ύπερβάς των θεάτρων. Οι θεαταί βεβαίως θα βλέπωσι, διότι εκ του Αρδουτου όλοι οι άτάκτως τοποθετημένοι θεαταί έδλεπον. Σταδία πολυ μεγαλείτερα και χωρούντα 300—370 χιλιάδας θεατών ύπήρχον έν τή άρχαιότητι και οι θεαταί βεβαίως έδλεπον. Χάριν της μεγέθυνσεως και της ύψώσεως του Σταδίου καλόν θα είνε να παρακαθώσι τας σκέλη αυτού δια να μη πρέιληθ δε άσπούν τι άς γείνωσι ταύτα δια σανιδωμάτων και άκολουθως άς πραγματοποιήθη δια μαρμαρου άρζυ έγκαιρώσιν. Τσοσούτη μεγέθυνσις, και μάλιστα της άνω ζώνης, θα περιλαμβάνη διπλασίους σχεδόν θεατάς και τσοσούτον πρέπει να είνε το Σταδίον χωρούν κατ' έλάχιστον όρον ισοαριθμους θεατάς του πληθυσμού της πόλεως, άρζυ έπαρουσιάζη τσοσούτος αριθμός θεσών χωρίς να έλθωσι ζήνοι, άνταλείται και έπαρκιώται.

συμπέσωσι με την παγκόσμιον έκθεσιν των Παρισίων, προς την όποιαν ούτε πρέπει, ούτε είνε δυνατόν να κάμωμεν συναγωνισμόν. Πας ζήνος ή όποιος θα άπορασίση να ταξιδεύση, θα προτιμήση να ύπάγη εις την έκθεσιν, όσον περισσότερα και άν ήναι τζ έξοδα, όχι όμως να έλλη έδω. Οι ολυμπιακοί άγώνας άνεξαρτήτως του ήθνικου και του ιδιωτικού ήμών συμφέροντος και υπό διεθνή όλωσ έσψιν κρινόμενοι δεν πρέπει να έκπατριώσωσι, διότι θα άποτύχωσιν αίτηρώς δια τούς έξής λόγους : Οι ολυμπιακοί άγώνας είνε θεσμός καθαρώς έλληνικός και πάν συτόν μεταστρωμένον σπανίως εύδοκίμει εις ζήνον κλειμα και υπό άξένους όρους, διατι θα στερηται τον κυανόν και αίθριον της Έλλάδος ουρανόν, την γελώσαν φύσιν, την χρυσιζούσαν άτμοσφαιραν, και τον καθαρόν ήρίζοντα αυτής. Αι ύπερβόρειαι γωραι δεν είνε ή πατρις αυτών, ούτε ή των αντιπόδων, ή καιτις των και θα πάθωσιν από νοσταλγίαν και μαρσμόν. Μήπως ο ναός της Μαχδολινηής έν Παρισίαις δεν είνε άκριβιστάτη άπομίμησις του Θεσίου, και το Χρηματιστήριον και το Νομοθετικόν σώμα δεν είνε έλληνικωτάτων ρυθμού ; Και όμως υπό τον ζήνον έκείνου ουρανόν, νομίζει τις ότι κατέχονται υπό πένθους και ηττηρικής τινός; άλλ' εκτός τούτων ή συναγωνισμός είνε άδύνατος δια τούς έξής λόγους :

Τζ Σταδίον ούτε να γείνη ούτε να έυδοκίμηθ δυνατά εις άλλην χώραν. Σήμερον χωρεί 72—80000 θεαταί και πρέπει να μεγαλώση διότι θα είνε άνεπαρκής: οι περίε και οι πρό του Σταδίου θεαταί την 28 Μαρτίου και την τελευταίαν ήμέραν μετά των έν τώ Σταδίω, θα ύπερβαινον τούς έκαιοντασιγύλιους και όμως έλάχιστοι ήλθον εκ τς των έπαρχιών, της Ανατολής και της Ευρώπης. Όταν λοιπόν έστράσωμεν την προσήχη Όλυμπιάδα έπιτυχώς, και προσκαλέσωμεν δεόντως και έγκαιρώς τον κόσμον, τζ Σταδίον θα είνε άνεπαρκέστατον και πρέπει να μεγαλώση ως έξής : Πίερις δυνατά να ύψωθη και να σχηματισθή τρίτη ζώνη ή όποια να άντικαθιστά τας ύπερβάς των θεάτρων. Οι θεαταί βεβαίως θα βλέπωσι, διότι εκ του Αρδουτου όλοι οι άτάκτως τοποθετημένοι θεαταί έδλεπον. Σταδία πολυ μεγαλείτερα και χωρούντα 300—370 χιλιάδας θεατών ύπήρχον έν τή άρχαιότητι και οι θεαταί βεβαίως έδλεπον. Χάριν της μεγέθυνσεως και της ύψώσεως του Σταδίου καλόν θα είνε να παρακαθώσι τας σκέλη αυτού δια να μη πρέιληθ δε άσπούν τι άς γείνωσι ταύτα δια σανιδωμάτων και άκολουθως άς πραγματοποιήθη δια μαρμαρου άρζυ έγκαιρώσιν. Τσοσούτη μεγέθυνσις, και μάλιστα της άνω ζώνης, θα περιλαμβάνη διπλασίους σχεδόν θεατάς και τσοσούτον πρέπει να είνε το Σταδίον χωρούν κατ' έλάχιστον όρον ισοαριθμους θεατάς του πληθυσμού της πόλεως, άρζυ έπαρουσιάζη τσοσούτος αριθμός θεσών χωρίς να έλθωσι ζήνοι, άνταλείται και έπαρκιώται.

N. I. ΛΑΣΚΑΡΗ & M. Δ. ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗ

Ο

ΓΑΜΠΡΟΣ ΜΑΣ

ΚΩΜΩΔΙΑ ΕΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΡΕΙΣ

ΠΡΑΞΙΣ ΤΡΙΤΗ

[Ὁ αὐτὸς τῆς δευτέρας πράξεως διάκοσμος].

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ

ΚΛΩΝΑΡΑΣ μόνος, εἶτα ΠΡΩΤΟΝΟΤΑΡΙΟΣ

ΚΛΩΝΑΡΑΣ (ὀμιλῶν ἀπὸ τῆς θύρας τοῦ βάνου πρὸς τὰ ἔξω). Μάλιστα ... μάλιστα ... μείνατε ἤσυχος. Εἰς τὰς ἑνδεκά θά εἶμαι ἐκεῖ ... Ναι, εἰς τὸν Ρέντη. Τί;... Θάρρος;... Ἄ! ἦ! Δὲν μ' ἐγνωρίσατε καλὰ ... Ὅσω γιὰ θάρρος. (Ἰδίᾳ. Ἐπιστροφόμενος πρὸς τὰ ἐντός). Θαρρῶ πῶς τρέμω!.. (Πρὸς τὰ ἔξω). Σὲ τέτοιαις ὑποθέσεσι... Affaires d'honneur. Ἐνωσιταί ... Merci, merci ... Au revoir καὶ σὰς εὐχαριστῶ διὰ τὴν ἐκδούλευσιν! (Κατερχόμενος). Βρὲ ἀδελφέ ... αἰσθάνομαι ἕνα θάρρος ... τοῦ μπορῶ νὰ σκοτώσω δέκα στὴν ἀράδα ... ὄχι ἕναν ... Πῶς ἐγίνα ἔτσι αἰρνηδῶς ἄνθρωπος τῶν ὀπλων δὲν μπορῶ νὰ καταλάβω!.. Ἡ περίστασις φαίνεται!.. (Προσποιεῖται κινήσεις ἐξασκίας ὡς χιριζόμενος σπάθην ἢ ξίφος). Μία, δύο, πρώτη ... δευτέρα ... Δεκάτη ... Εἰκοστή ... Πάρτον κάτω, τὸν φιλαράκο ... Τὸν γιὸς τῆς Μακρινάνας! Αὐτὸ θὰ πῆ νὰ ξέρης ἀπὸ ὄπλα. (Μετὰ σέβην) Θαρρῶ πῶς θὰ γίνω ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν καὶ θ' ἀρῆσω τὰ οικονομικά... (Μετὰ μικρόν). Μὰ ἀγάλι ἀγάλι, Κυριάνε, καὶ ὁ δὲν εἶναι ἀστειά! Ὁ γιὸς τῆς Μακρινάνας ἔστειλε πρῶι πρῶι τοὺς μάρτυράς του καὶ ἠναγκάσθηκα καὶ ἐγὼ καὶ ἀώρισα τοὺς ἕλικους μου ... Ἀλλὰ καθὼς πᾶν τὰ πράγματα, αὐτοὶ κατ' ὄνομα μόνον εἶνε μάρτυρες, ὁ ἀληθὴς μάρτυς ... εἶμαι γὼ ... Τὶ βάσανο Θεέ μου!.. Νὰ ζυπνᾷς ἢ μᾶλλον νὰ μὴ κοιμησῶ διόλου, καὶ νὰ βρῶσαι πρῶι πρῶι δύο μάρτυρας. — Καλημέρα σας. — Τὶ ἀγαπᾷτε; — Μὰ; ἔστειλε ὁ κύριος τάδε. Μονομαχία. Τὶ βία τοῦ ἔχουν μερικοὶ ἄνθρωποι νὰ σκοτωθοῦνε. Κ' ἐσυμφωνήσαμε λοιπὸν τὸ σπαθί, στὸν Ἄι-Γιάννη τὸν Ρέντη. Ἄς εἶναι, ἐλπίζω καὶ μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Ἄι-Γιάννη νὰ τὴν γλυτώσω ... (Μετὰ τινα σέβην). Ἐπὶ τέλους σὰν ἄνθρωπος comme il faut πρέπει νὰ τὸ κάνω καὶ αὐτὸ. Ἀλλὰ ἔχομε καὶ ἄλλα καθήκοντα. Ἐδιάβαξα ἐκεῖνο τὸ μνηστωδῆμα ... (Ἐρευρῆ). Ἄ! νάτο! Εἶναι ἕνας βαρῶνος τοῦ μονομαχεῖ καὶ ἠκολούθησα πιστῶς ὅ,τι ἔκανε καὶ κείνος. Αὐτοὶ ξέρουν καλλίτερά ἀπὸ μᾶς ... Λοιπὸν. (Ἀναγιγνώσκει). «Ὁ βαρῶνος δὲ Κουέλ ἔλαβε τὸν κάλαμν καὶ ἔγραψε τὴν διαθήκην του». Τὸ ἴδιο ἔκαμα καὶ γὼ! τὴν ἔγραψα ... νὰ τὴν ... Κλη-

ρονόμοι μου θὰ εἶναι ἡ κόρη μου, ὁ γαμπρός μου καὶ ἡ γυναῖκά μου ... Ἐπειτα ἀφήνω καὶ τὸ εὐχριστήριόν μου εἰς τὸν λαὸν τῶν Ἀθηνῶν διὰ τὴν ἐκλογὴν ... διότι βεβαίως θὰ μὲ ἐκλέξουν ... Κατόπιν ... Κατόπιν ἄς ἰδοῦμε τὸ βιβλίον τί λέγει. (Ἀναγιγνώσκει). «Διπλώσα καὶ σφραγίσας τὴν διαθήκην του ὁ βαρῶνος ἔλαβεν ἀπὸ τινος πανοπλίας δύο ξίφη». (Ἀνεγείρων τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ παρατηρῶν). Ἐδῶ ξίφη καὶ πανοπλίας δὲν ἔχομε ... Ἐχομε ὅμως ἕν ἄλλο πράγμα νὰ κάνωμε ... Νὰ στείλωμε ἕνα γράμμα στὸν διευθυντὴ τῆς Ἀστυνομίας ... Αὐτὸ δὲν τὸ λέγει τὸ βιβλίον ... οὔτε τὸ ἔκαμεν ὁ βαρῶνος ... μὰ δὲν πειράζει. Αὐτὰ μ' ἔμπορεῖ νὰ συμβαίνω εἰς Παρίσιους ... ἐδῶ ὁ τύπος μας δὲν τὰ σηκώνει αὐτὰ ... Μὰ γιὰ στάσου ... Ἀκούω βήματα!

ΠΡΩΤΟΝΟΤΑΡΙΟΣ. (Ἐξωθεν). Καλὰ, καλὰ, πηγαίνω μόνος μου. (Ἐισερχόμενος διὰ τοῦ βάνου). Καλημέρα σας.

ΚΛΩΝΑΡΑΣ. Καλημέρα, κύρ Μιχαλάκη!..

ΠΡΩΤΟΝΟΤΑΡΙΟΣ. Κἄτι ... γράφετε ... Καμμιά προκήρυξι πρὸς τὸν λαὸν βεβαίως ...

ΚΛΩΝΑΡΑΣ. Ναι! σιέπτομαι νὰ γράψω τὸ πρόγραμμά μου ...

ΠΡΩΤΟΝΟΤΑΡΙΟΣ. Ἄ! ὠραία!.. Βραβο!.. Ἐγὼ ἦλθα, πού λέτε, γιὰ τὰ ἐκλογικὰ εἶδη ... Νὰ πληρώσωμε τὴν κάλην ... νά ...

ΚΛΩΝΑΡΑΣ. Ἄ! ἦ! Κατάλαβα ... Νὰ σὲ χαρῶ ὅμως, κύρ Μιχαλάκη ... Παιὸ ὕστερα ... Γιατὶ τώρα μοῦ ἦλθε τρομερὰ ἐμπνευσις καὶ ἤθελα νὰ γράψω ... Ἐγὼ ὕψος ἰσὺς ἰδέας! (Ἰδίᾳ). Πρῶτα ἴστον ἀστυνόμο καὶ ὕστερα τὴν ἐκλογὴ.

ΠΡΩΤΟΝΟΤΑΡΙΟΣ. Καλὰ, ἐρχμαι παιὸ ὕστερα, δὲν πειράζει. (Ἐξερχόμενος). Ἐέρτε ὅμως ἡ ἐκλογὴ πάει λαμπρά ... Πρὸς χάριν τοῦ γαμπροῦ σας θὰ σὰς ὑποστηρίξουν καὶ ὅλοι οἱ Δυτικοὶ ...

ΚΛΩΝΑΡΑΣ. Τί λές, ἀδελφέ! Ἄ! μὰ τότε, μὲ τὸν ὑποθηκοφύλακα τῆς Νοτίου πλευρᾶς, τὸν Βόρειον εἰρηνοδίον καὶ τοὺς Δυτικοὺς δὲν μοῦ μένει πειὰ παρα... ἢ Ἀνατολή! ... Ἄ! Μπράβο ... μπράβο! ... κύρ Μιχαλάκη! ...

ΠΡΩΤΟΝΟΤΑΡΙΟΣ. Δουλὸς σας! (Ἐξέρχεται).

ΣΗΝΗ ΔΕΥΤΕΡΑ

ΚΛΩΝΑΡΑΣ καὶ εἶτα ΠΑΝΤΕΛΗΣ

ΚΛΩΝΑΡΑΣ. (Ἀναστενάζων). Καὶ ὕστερα μὲ τέτοια πλειονοψηφία, νὰ πάω νὰ μὲ σκοτώσουν! ... Ἄμ δέ! ... Τὸ γράμμα εἰς ἐνέργειαν ... (Γράφει). «Κύριε Ἀστυνόμε ... Εἰς τῶν ὑποψηφίων βουλευτῶν, τῶν ἐχόντων τὰς περισσεύτας ἐλπίδας ἐπιτυχίας, πρόκειται σήμερον τὴν ἑνδεκάτην ...»

ΠΑΝΤΕΛΗΣ. (Διὰ τοῦ βάνου ἐσπευσμένως καὶ ἐν ἀκρατῆ ἔνθουσιασμῶ). Ζήτω! ... Ζήτω! ... Τὰ συχαρίαια μου!

ΚΛΩΝΑΡΑΣ. (Ἐγυρόμενος). Τ' εἶ-

ναι βρέ; Τὶ φωνάζεις ἔτσι ... Ὁὰ ζυπνήσης τὸ παιδί ...

ΠΑΝΤΕΛΗΣ. (Πλησιάζων μὲ τὸ ἦμισον τοῦ θάρρους καὶ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ). Τὰ συχαρίαια μου! ...

ΚΛΩΝΑΡΑΣ. Τί λές, βρέ;

ΠΑΝΤΕΛΗΣ. Χθὲς τὸ βράδυ τοῦ ἔφυγε ἀπὸ ἔω ἡ Μακρινάνας ἔπηγε σπιτί της ...

ΚΛΩΝΑΡΑΣ. Κι' αὐτὸ ἤρθες νὰ μοῦ πῆς;

ΠΑΝΤΕΛΗΣ. Σταθῆτε νὰ ἰδῆτε ... Πῆγε σπιτί της κατακουρασμένη ... μὲ τὰ νευρά της ... Ἀρχίνησε νὰ τὰ βάλη μὲ τοὺς δούλους της ... Ἐβρίζε τὸν ἕνα, ἐβρίζε τὸν ἄλλον ...

ΚΛΩΝΑΡΑΣ. Μὰ γιὰ νὰ σοῦ πᾶ, γιὰ δημόσιον κατήγορον μ' ἐπέρασες ἐμένα;

ΠΑΝΤΕΛΗΣ. Μὰ σταθῆτε νὰ ἰδῆτε ... Ὅταν πού λέτε, ἀπάνω στὸν θυμὸ της, ἀρχίζει καὶ τὸν λαμαριέρη της ... Αὐτὸς ὅμως δὲν τὸ παραδέχθηκε ... θυμῶνει ... δίνει τὴν παραιτήσιν του κι' ἀπὸ ὁὐ πᾶν οἱ ἄλλοι! ... Καταλάβατε;

ΚΛΩΝΑΡΑΣ. Ἐκατάλαβα πῶς ἐτρέλλάθηκα!

ΠΑΝΤΕΛΗΣ. Καλέ, κύριε βουλευτά, τώρα εἶναι μὲ μᾶς! ... Ὁὰ ψηφίσῃ μονοκοῦμαι γιὰ πείσμα τῆς κυρᾶς του!

ΚΛΩΝΑΡΑΣ. Ἀλήθεια!

ΠΑΝΤΕΛΗΣ. Ἀμέ! ... Κυττάξτε μόνον μὴ ξεχάσετε τὴ θέσι τοῦ μοῦ εἶπατε ... Ταμίας στὸ Πανεπιστήμιον ἢ Διευθυντῆς τῆς Τραπεζῆς!

ΚΛΩΝΑΡΑΣ. Σοῦ τὸ ὑπόσχεμαι, εἰάν δὲν μὲ σκοτώσουν! ...

ΠΑΝΤΕΛΗΣ. Νὰ σὰς σκοτώσουν!... Χριστὸς καὶ Παναγία! ... Καλέ τί λέτε! ... Ὅλοι εἶναι ἐνθουσιασμένοι μαζί σας.

ΚΛΩΝΑΡΑΣ. Ἰδιανόν! Ἀλλὰ σήμερον μονομαχῶ.

ΠΑΝΤΕΛΗΣ. Μονομαχεῖτε! Καλέ ἄνθρωπος τῆς ἡλικίας σας ... Δὲν εἶναι πράγματα αὐτὰ ... Καὶ μάλιστα παραμοναῖς τῶν ἐκλογῶν ...

ΚΛΩΝΑΡΑΣ. Δίκαιο ἔχεις, καυμένε Παντελεῆ, μὰ δὲν ἔμπορεῖ νὰ γίνῃ κι' ἄλλοιως ...

ΠΑΝΤΕΛΗΣ. Καλέ δὲν συλλογιζοσθε τὴν γυναῖκά σας, τὴν κόρη σας, τὸν γαμπρό σας ... τὴν πατρίδα!

ΚΛΩΝΑΡΑΣ. Ἄχ! Αὐτὴν καὶ μόνον συλλογιζομαι, καυμένε Παντελεῆ! Εἶναι φοβερόν νὰ τῆς μένουσι τόσο ὀλίγοι ἄνδρες τῆς προκοπῆς, κι' αὐτοὶ νὰ σκοτώνονται εἰς μονομαχίας!

ΠΑΝΤΕΛΗΣ. Καλὰ πού τὸ λέτε!.. Τὸ ταμειὸν τοῦ Πανεπιστημίου χρειάζεται ἄνθρωπον τῆς προκοπῆς!

ΚΛΩΝΑΡΑΣ. Ἄμ! τὸ ὑπουργεῖον τῶν Οἰκονομικῶν! ...

ΠΑΝΤΕΛΗΣ. Βλέπετε;

ΚΛΩΝΑΡΑΣ. Μὰ τί νὰ κάνω;

ΠΑΝΤΕΛΗΣ. Τὶ νὰ κάνετε; Νὰ μὴ μονομαχησθε.

ΚΛΩΝΑΡΑΣ. Μὰ δὲν θὰ μὲ ἐκλάβουν ὡς δεῖλον; (Ἀκολουθεῖ).